

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

і реагування, що сприяє інтеграції психолого-педагогічних знань і навичок. Розмаїття інтерактивних форм взаємодії з батьками дозволяє вчителям значно поліпшити відносини із сім'ями, підвищити педагогічну культуру батьків. Інтерактивні форми роботи з батьками виконують також діагностичну функцію, виявляючи батьківські очікування, уявлення, тривоги. Таким чином, за допомогою нових форм взаємодії реалізується принцип партнерства, діалогу, що значно зближує школу та сім'ю.

Література:

1. Василенко Г. О. Нетрадиційні форми роботи з батьками в школі / Г. О. Василенко // Виховна робота в школі. – 2015. – № 5. – С. 42-52.
2. Котелкіна Г. Інтерактивні форми роботи з батьками / Г. Котелкіна // Відкритий урок. – 2009. – № 4. – С. 69-71.
3. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Авт.-упор. І. І. Дівакова – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 180 с.
4. Робота з батьками молодших школярів / упоряд. Т. Бишова. – К. : Шкільний світ, 2008. – 127 с.

Кілочок В. А.*

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Й ЛІТЕРАТУРИ ТА У ВИХОВНІЙ РОБОТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

У статті наведено рекомендації щодо використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови та літератури. Розкрито позитивний вплив запропонованих комп'ютерних технологій, які є істотним резервом підвищення грамотності учнів та допоможуть підготувати майбутнього випускника до активного та плідного життя в інформаційному просторі. Акцентовано увагу на різних видах та способах використання ІКТ.

XXI століття – епоха, в яку стрімко ввійшли інформаційно-комунікативні технології у сфери діяльності людини і суспільства, яке набуває ознак інформаційного. Ще у XIX столітті французький письменник Жюль Верн писав: «Настане день, коли наука випередить фантазію», і через півтора століття цей час настав. Сьогодні, щоб отримати дітям певну інформацію, необов'язково сидіти в бібліотеці, варто зайти в глобальну мережу Інтернет. Тому успіх учнів загалом залежить від роботи вчителя, від того, на скільки він володіє технологіями сучасності. Це зумовлює необхідність глибокого оновлення системи освіти, яка є основою розвитку майбутнього країни.

Тому перед нами, освітянами, постає головне завдання – підготувати учня до активного та плідного життя в інформаційному просторі. Це питання неможливо розв'язати без формування в дітей компетентності в комп'ютерному світі.

Мета статті – надати рекомендації щодо використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови

---

* © Кілочок В. А.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

та літератури.

У науковій літературі поняття «ІКТ-компетентності» має різноманітне трактування: О. М. Шилова та М. Б. Лебедева визначають як здатність індивіда вирішувати навчальні, життєві, професійні задачі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; Л. М. Горбунова та А. М. Семибратов – як готовність і здатність педагога самостійно використовувати ці технології в професійній діяльності; українськими вченими також було розкрито зміст ключових компетентностей. О. В. Овчарук, М. І. Жалдак, Н. В. Морзе передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог, які ставить перед нами суспільство [4].

Ознайомившись з досвідом сучасних науковців, виникло бажання удосконалити форми навчання, які краще сприяли б освоєнню знань. Результатом вирішення цього завдання стало використання інформаційно-комунікаційних технологій як на уроках української мови та літератури, так і у виховній роботі з учнями, бо сьогоднішній випускник має бути готовим до викликів часу, а допомогти йому в цьому має школа й учитель.

Застосування ІКТ на уроках розширює можливості як учителя під час добору матеріалу та вибору форм початкової роботи – усе це робить уроки цікавішими та емоційно-насиченими. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховному процесі дозволяє змінити роль учителя (виступає як дизайнер уроку), що у свою чергу створює умови для активної діяльності учня, а комп'ютер при цьому – це навчальний інструмент, засіб організації навчання, джерело інформації та банк її збереження, що значно підвищує ефективність уроку, сприяє кращому засвоєнню знань учнів та активізує їхню діяльність. Ще Ян Амос Коменський, чеський педагог-гуманіст, у праці «Велика дидактика» писав: «...Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети одразу можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони одразу сприймаються кількома чуттями...» [6]. Ці слова можна реалізувати через використання мультимедійних засобів навчання, що виникли з появою багатофункціональних комп'ютерів, які й впливають на людину та діють одразу на декілька органів чуття. Уся інформація запам'ятовуватиметься тим краще і міцніше, чим більше каналів сприймання було активовано.

За допомогою комп'ютерних технологій можна використовувати на уроці наочність вищого рівня: відеоматеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, що дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо.

Сучасна людина змушена жити, навчатися, творити в динамічному інформаційному просторі. Сьогодні дитина, яка не вміє

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

швидко орієнтуватися в потоці інформації, не має навичок самостійно здобувати знання, може втратити можливість професійного зростання. Сучасного учня, який має доступ до всесвітньої мережі Інтернет, дуже важко чимось здивувати, тим більше зацікавити. Тому на уроках мови та літератури варто подати інформацію так, щоб матеріал сприймався легше, краще, доступніше. Загальновизнано, що особистість, котра зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, яка незацікавлена змістом того, що вивчає.

Серед видів ІКТ надається перевага навчальним, навчально-ігровим, демонстраційним, тренувальним засобам. Саме мультимедія є вдалим інструментом, що дозволяє застосувати комп'ютер із текстом, звуком, графікою, анімацією та відео. Кількість мультимедійної підтримки може бути різною: від кількох хвилин, до цілого уроку.

Учені-методисти рекомендують використовувати:

- інформаційні технології;
- електронні підручники;
- окремі типи файлів (зображення, відео-, аудіо-, анімації).

Мультимедійні уроки емоційні, різнопланові, різнорівневі, творчі й художні. Найчастіше вчителі-предметники звертаються до таких типів уроків:

- урок-презентація;
- урок захисту проєктів;
- урок-коментар аудіо книги;
- урок-екранізація.

На нашу думку, варто надавати перевагу мультимедійній комп'ютерній презентації, зокрема таким її видам:

- презентації для лекційного викладу матеріалу;
- презентації для повторювально-узагальнювальних уроків;
- презентації для уроків тематичного оцінювання знань.

Робота з презентаціями дозволяє активізувати всі види пам'яті: зорову (діти бачать), слухову (чують), моторну (пишуть). Презентація є ефективнішою в порівнянні з таблицями, адже вона кольорова, насичена ілюстраціями та анімаціями. Також допомагає в цікавій формі узагальнювати, систематизувати і продукувати нове. Для того, щоб виробити презентацію, учитель повинен володіти комп'ютерною програмою Power Point та знати вимоги щодо її створення. Нині Інтернет дає можливість користуватися готовими презентаціями. Проте, не всі матеріали досконалі, тому можна виготовляти власний матеріал, і дітям рекомендувати творити власні. Якщо ви бажаєте зробити власну презентацію, у допомозі стане будь-яка пошукова система з розділом «Картинки», де розміщено велика кількість матеріалу.

Систематичне використання презентацій на своїх уроках має подвійну користь: під час її перегляду вихованці отримують корисні для них знання, а також уявлення про можливості програми Power Point, і, самі того не підозрюючи, вчать

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

грамотно оформляти слайди.

Провідні українські і зарубіжні лінгводидакти вважають, що під час навчання української мови й літератури слід вводити нові форми подання знань, які, відповідно, зумовлюють пошук засобів презентації, методів навчання, оскільки навіть однакова за змістом інформація може бути втілена в різну форму і представлена по-різному [5]. Під час навчання української мови й літератури функцію таких формул виконують асоціативні малюнки, символи, схеми, опорні слова і графічні організатори, які сприяють згортанню, спрощенню, візуалізації тієї інформації, яку необхідно засвоїти. Опорні конспекти як спосіб візуалізації і стиснення інформації навчального матеріалу є попередниками фреймового представлення інформації.

Фрейм (англ. рамка, основа, скелет) – це мінімальний опис певного явища, факту чи об'єкта, що володіє властивістю, завдяки якій вилучення з цього опису будь-якої складової приводить до того, що це явища, факт або об'єкт перестають правильно класифікувати [7].

Інтенсифікація навчання досягається внаслідок активізації властивостей мозку, який набагато краще сприймає образну інформацію: схеми, символи, малюнки, і навчальний матеріал стає доступним та краще запам'ятовується. Тому цей спосіб повідомлення знань можна використати як опорний і подавати схеми, використовуючи презентації.

Учителям потрібно пам'ятати, що викладання навчального матеріалу у вигляді фрейму, це не просто ознайомлення з готовим продуктом, а співпраця, співтворчість з учнями під час вивчення тієї чи іншої теми, де слайд за слайдом створюється, видозмінюється та доповнюється схема.

Ще у 2011 році Міністерство освіти у своїх методичних рекомендаціях щодо вивчення української мови зауважило, що «використання комп'ютерних технологій є істотним резервом підвищення грамотності учнів, зокрема систематичне написання комп'ютерних диктантів, за допомогою яких індивідуалізується процес удосконалення правописних умінь і навичок та зростає його ефективність» [3]. Це дає можливість використовувати диск з аудіо-диктантами для підготовки до державної підсумкової атестації, збільшити техніку моторики руки, зекономити час для підготовки до консультацій.

Гарним помічником учителя, який працює у профільних класах «Українська філологія», став диск видавництва «Ранок» серії «Майстер-клас нового покоління» «Українська мова та література. Профільний рівень» [2]. Цей електронний носій дає можливість розробити оригінальний урок, особливо під час підготовки до серії уроків у 10 класі на тему: «3 історії розвитку української мови».

Полегшує підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання використання електронного тренажера «Готуємось до ЗНО. Українська мова». Він дозволяє охопити весь клас для

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

перевірки знань з тієї чи іншої теми.

Поряд з цим для підготовки до уроків варто використувати аудіовізуальні засоби: музика та відеоматеріали (уривки передач, фільмів, відеоеккурсій), метою яких є підвищення активності дітей. Маючи доступ до Інтернету, можна продемонструвати учням фільми та телепередачі, які без рекомендації школяр ніколи не перегляне (наприклад, такі як «Гра долі» <https://www.google.com.ua/url>, «Видатні українці» <https://www.google.com.ua/url>, «Інтерв'ю із сучасними письменниками»). Таким чином, готуючи домашнє завдання, діти виходять за межі шкільного підручника і залучаються до самостійних пошуків інформації із джерел медіа простору.

На жаль, діти проявляють меншу зацікавленість до перегляду екранізації фільмів 50-70-х років, проте Інтернет стає в нагоді, оскільки тут можна завантажити фільми сучасного виробництва, такі як «Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Жовтий князь», «Дикий ангел», «Роксоляна». Корисним є сайт Вікіпедія <https://www.google.com.ua/webhp> з тегом «Список екранізованих творів українських письменників». Це дає можливість забезпечити рівень унаочнення навчального матеріалу, знайомить із мистецькими здобутками театру й кіно та стимулює читацький інтерес школярів.

У школі учителі-предметники є і класними керівниками. Якщо вірити Конфуцію, найбільша небезпека чатує на того вихователя, який зловживає методом монологічного спілкування. Більшість учителів промовляє від 100 до 200 слів за хвилину. Навіть за високої концентрації уваги діти не можуть сприйняти усю інформацію, тому відволікаються, іноді їм стає нудно, не долучаються до обговорення тієї чи іншої теми [1]. Тож життя класу неможливе без використання інформаційно-комунікативних технологій. Сьогодні не можна уявити будь-яку виховну годину, позакласний захід, батьківські збори без застосування відеороликів (mp4, avi) презентацій, аудіофайлів (mp3). Цікавішими та змістовнішими стають батьківські збори, коли з екрана телевізора демонструються сторінки з життя класу, створені власноруч за допомогою програми Movie Maker, яка дозволяє нам створювати фільми, слайд-шоу в супроводі музики. Окрім цього, програма дає можливість нам працювати вже з готовими відео, різати їх, додавати власні задуми.

Соціальні мережі та електронна пошта дають можливість як класному керівнику, так і вчителю-предметнику, спілкуватися із учнями, із батьками в позаурочний час, вирішувати різні питання на відстані: електронне листування – інформування про успіхи їх дітей, підготовка до родинних свят, терміново передати випереджувальні завдання (вивчення біографії, розігрування діалогів, пошук додаткової інформації, поділ сценарію на ролі), під час хвороби або карантину організувати консультації та повідомити домашні завдання.

Як показує практика, завдяки мультимедійному супроводу

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

на уроках української мови та літератури пізнавальна активність дітей збільшується вдвічі, адже кожне заняття з використанням комп'ютерних технологій викликає в дітей емоційний підйом, навіть учні з низьким рівнем охоче цікавляться матеріалом, що подається. На жаль, повноцінне використання інформаційних технологій неможливе в умовах сьогодення, особливо сільські школи не забезпечені інтерактивними дошками, не в достатньому обсязі такими технічними засобами як проектор та телевізор, що ускладнює, або навіть унеможлиблює використання новітніх технологій. Не у всіх дітей є доступ до Інтернет-ресурсів. Маємо надію, що з кожним роком ця проблема ставатиме меншою, а згодом і повністю вирішиться. І в кожному класі ми матимемо змогу реалізовувати себе як учитель, який використовує інформаційно-комунікативні технології на своїх уроках.

Література:

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова. 5-12 кл. / Т. Г. Шелехова. – К. : Ірпінь : Перун, 2005. – 128 с.
2. Програма для профільного навчання. Українська мова. 10-11 кл. рівень стандарту / М. І. Петелюк. – К. : Грамота, 2011.
3. Державний стандарт базової і повної загальної освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>
4. Голобородько К.Ю. Інтерактивне навчання на уроках української мови та літератури / К.Ю. Голобородько, Н. П. Ткаченко. – Х. : Основа, 2007. – 176 с.
5. Гурина Р. В., Соколова Е. Е. Фреймовое представление знаний : Монографія. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 176 с.
6. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. – у 2-х т. Т.1. – М. : Педагогіка, 1982. – 656 с.
7. Минский М. Фрейд для представления знаний / М. Минский. – М. : Педагогика, 1988. – 205 с.

Киселёва С. Н.*

ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ КАК СРЕДСТВО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ЦЕННОСТНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ЛИЧНОСТЬ

У статті розглядаються деякі аспекти здійснення аксіологічного підходу до викладання літератури, а саме сприяння процесу засвоєння цінностей як умова успішної інтеріоризації учнів.

В поиске оптимальных путей формирования коммуникативной культуры, качества, способствующих успешному взаимодействию личности с окружением, учитель приобщает учеников к творчеству, в частности – к проектной деятельности. Создавая мир отношений с другими людьми, человек создаёт сам себя. При этом слово служит важнейшим орудием интерио-

---

* © Киселёва С. Н.